

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: **צום י"ז בתמוז**

ההפטרה: "והיה שארית" (מיכה ה)

ט"ו בתמוז תשפ"א 1380 (שנה כו')

פרשת בלק

אחינו בית ישראל שמעו: צום הרביעי (=שבעה עשר בתמוז) יחול אי"ה ביום ראשון יהפוך אותו הקב"ה לששון ולשמחה במהרה בימינו אמן **תחילת הצום: 4:09** לפנות בוקר **סיום הצום: 8:09** בערב.

"מה אקוב לא קבה ק-ל ומה אועם לא זעם ה" (כ"ג, ז)

רבותינו בגמרא ברכות (זא) מגלים שישנו רגע קצר מאוד בכל יום שבו הקב"ה זועם וכועס, ולא היתה שום בריה בעולם שיכולה לכוון לרגע זה מלבד בלעם הרשע, לכן שכר בלק את בלעם הרשע כדי שיכוון לאותו רגע ויקלל את עם ישראל ר"ל. אולם הקב"ה ברחמיו המרובים לא כעס כלל בכל אותם הימים כדי שלא יוכל בלעם להוציא מזימתו לפועל ולכן אמר בלעם את הפסוק "מה אקוב לא קבה אל ומה אזעום לא זעם ה" . ואילו עם ישראל יושבים שקטים ושננים ולא מודעים למזימות הרעות וזדוניות שנחרשות עליהם, אך הקב"ה גילה כל זאת למשה בנבואה כדי שילך ויספר זאת לעם ישראל. ולאחר שעשה כן לפי מידת הכרת הטוב היו עם ישראל צריכים תיכף ומיד להודות לה' הודאה גדולה ועצומה ואף לשיר שירה מיוחדת שלולא חסדו יתברך לא היה נשאר מהם שריד ופליט ח"ו , אולם בפועל לא התרחש דבר. חוסר הכרת הטוב גרר את עוון חטא בנות מואב והמגיפה הקשה שפרצה בתוכם וגבתה 24,000 מבחורי ישראל . ללמדנו כמה עלינו להודות ולהלל את הקב"ה על כל חסדיו ונפלאותיו עימנו בכל יום, וכפי שמודה האדם ומשבח מעומק הלב כך משפיע עליו הקב"ה שפע של טובה וברכה, אך כשאדם שוכח להודות באים עליו ייסורים לעוררו לכך. וקבלה בידנו מרבותינו הראשונים שמעשה זה של בלעם הרשע היה בעשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, ומכיוון שהקב"ה ברחמיו המרובים לא כעס בכל אותם 10 ימים אלו, נקבעו הם לדורות לימי רחמים ורצון, ונקראו "עשרת ימי תשובה" , שהם עת רצון גדול לכל יהודי להתחרט על מעשיו הרעים ולשוב בתשובה לה' בכל ליבו.

(אמרי נועם ח"ב לרה"צ יורם אברג'ל זיע"א)

מויתור רק מרוויחים

מעשה שהיה

לפני כ-10 שנים לא הייתי דתי, וליתר דיוק דתי רק בלב ולא בדיוק שומר על כל המצוות. חברי לעסקים נתנו לי את הכינוי "כריש", היות ויש לי חוש ריח להריח עסקת נדל"ן מרחוק. לבוא עם מזומנים, לגלגל עניינים עם עורך הדין או הלקוח, לקנות בזול ולמכור ביוקר, בקיצור אני סוחר נדל"ן ותיק עם אוזני ראדאר ועיני טלסקופ שמריח "דם" של עסקה טובה כמו כריש בים. לפעמים יש עסקאות שאני לא בא לבד, כשסביבי עוד שניים שלושה כרישונים. בדר"כ אני מביס את כל הסוחרים בשוק שלי, וכשהם רואים אותי במשרד של המכרז, הם בדר"כ מתקפלים וחוזרים למשרד שלהם.

לפני 10 שנים הגעתי למשרד עורך הדין שייצג דירה בגודל בינוני בשכונה עניה במרכז הארץ. במשרד ישבו עוד שני "כרישונים", "סרדין אחד" ועוד "אצה", אני מכיר את כולם והם אותי. קרצתי להם בעין שיזהרו אך משום מה הם שידרו לי רוח קרב כאומרים שהם הולכים להרים

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * **לא לעיין בזמן תפילה** * שקיעה 7:52-7:51 * סוף זמן ק"ש 8:26-8:27

כניסת שבת: 7:31 יציאת שבת: 8:23 יציאת שבת: 9:18

מחירים לשמים וילחמו על הדירה... הוגשו קפה ועוגיות ואז נכנסה למשרד אישה דתיה, צנועה, עם פנים עצובות. עורך הדין הודיע לנו שגם היא משתתפת במכרז, לידה עמד אח שלה, שמו אלברט ואני מכיר אותו קצת. עורך הדין התחיל במכרז "מחיר התחלתי 600,000 ₪, מי מוסיף?", "כרישון" אחד אמר 610,000 ₪, השני אוסיף עוד 5,000 ₪, גם אלברט ועוד אחד תפסו אומץ והמחיר קפץ ל- 640,000 ₪, ואני עוד לא הוצאתי מילה מהפה. פתאום אלברט אמר: "תראו חברה, האישה הזו היא אחותי, אלמנה עם 3 ילדים קטנים, בקושי שורדת, תעשו לנו טובה, תרדו מהעץ, יותר מ-600,000 ₪ היא לא מסוגלת לשלם, וגם זה אחרי משכנתא גדולה והלוואות מהמשפחה. היא מסכנה גדולה, עוברת מדירה לדירה בשכירות, ממש 'גהינום'". ואחותו יושבת בצד ומכסה את הפנים עם הידיים ואני מבין שהיא בוכה. "הכרישון" מימיני לא ממצמץ ומעלה ל-650,000 ₪, ו"הסרדין" הוסיף עוד 5,000 ₪.

פתאום אלברט צעק: "מה קרה לכם? איפה הלב שלכם? מה, הכול כסף בעולם? אין התחשבות?" אך היושבים בחדר לא התייחסו והמחיר קפץ ל- 670,000 ₪ כשיגיע ל- 700,000 הנכס יימכר. פתאום הרגשתי שהלב שלי נמס, חבטתי בידי על השולחן וכולם הזדקפו בבהלה ושקט השתרר בחדר, "מה עובר עליכם?" צעקתי עליהם, "יושבת פה אישה אלמנה שעוברת מדירה לדירה, שלושה ילדים קטנים, בקושי מתפרנסת, מדברים אליכם ואתם רצים כמו סוסי-ים, בלי לב ובלי מצפון, יאללה תעצרו, אם מישהו מעלה את המחיר יש לו עסק אתי, עכשיו אדון עורך דין, אנחנו מחזירים ל- 610,000 ₪ ותמחק את כל ההצגה הזו מהפרוטוקול. הגברת הזו תרכוש את הדירה, והיידה קומו כולם ותחזרו הביתה". כולם עשו אחורה פני ונעלמו, גם עורך הדין קרע את הפרוטוקול. "תודה אדון, תודה לך" אמרה לי אישה. כשהגעתי הביתה סיפרתי לבני שוקי, חוזר בתשובה טרי שהתחתן לא מזמן, הוא נישק אותי במצח ואמר: "אבא, אתה כריש עם נשמה, מוויתור רק מרוויחים".

מאז התהפך עלי הגלגל, עשיתי כמה עסקאות גרועות וקיבלתי גם "עקיצה" קטנה, הכסף והרכוש שקעו במצולות, הנושים רדפו אותי ונאלצתי למכור את כל הדירות שהיו ברשותי. גם את הדירה של בני שהיה מטופל ב-2 תינוקות וזה מאד כאב לי, אך הוא עודד אותי, "לא נורא, אבא, אשלם שכירות, העיקר שתצא מהצרות". במקום להיכנס לדיכאון ולכעוס על כל העולם החלטתי להיות כמו סבא שלי, "עברתי לגור" רוב שעות היום בבית הכנסת, מתפלל ואומר תהילים כשפה ושם אני צריך להגיע לבתי משפט להסדרי תשלומים וצווי עיכול. בית הכנסת המתיק לי איכשהו את הגהינום המשפטי והחובות.

ערב אחד הודיע לי בני כי אשתו חלתה, בכיתי כמו תינוק, התפללנו וביקשנו מצדיקים שיתפללו לרפואתה אולם הגזירה נגזרה והיא נפטרה בהותירה את בני עם שלושה יתומים. בכינו אחד על כתפו של השני ולחשתי לו באוזן: "שוקי, אתה הצדיק בין שנינו, ואתה לימדת אותי שהכול לטובה... קשה לי להבין אבל ככה אמרת". יום אחד התקשר אלי בני והודיע לי: "אבא, אתה מוזמן היום בערב לאירוסין שלי". ונתן לי כתובת. מאד שמחתי, שיפתח דף חדש ושיהיה במזל. כשהגעתי מי עמד מולי בפתח הדלת? אלברט. "מה אתה עושה כאן?" שאלתי אותו, וגם הוא שאל אותי: "מה אתה עושה פה?", "באתי לאירוסין של הבן שלי שוקי", השבתי לו. "נהדר, גם אני באתי לאירוסין של שושנה אחותי". נכנסתי פנימה, לדירה מתוקה ומטופחת, הייתה זו הדירה שוויתרנו עליה... כשחזרתי בלילה הביתה, הסתכלתי מהמרפסת על העיר והאורות שלה. הרמתי את ראשי לשמים ואמרתי: "ריבונו של עולם, היה כדאי להפסיד את כל הכסף שבעולם, להפוך "מכריש" "לסרדין בלי ראש" והעיקר ללמוד פרק בחיים, שמי שמוותר עושה את זה בעיקר בשביל עצמו.

(לב אי"ש וכליותיו -קובי לוי)

- א. במשך הדורות ב"ז בתמוז אירעו חמש צרות לעם ישראל: נשתברו לוחות הברית, בוטל קרבן התמיד והובקעה חומת ירושלים [בחורבן בית שני לפני 1953 שנה] שרף אפוסטומוס הרשע את התורה והועמד צלם בהיכל (ש"ע אור"ח סי' תקמט) ולכן תיקנו חכמים שחייבים להתענות ביום זה, ותכלית התענית היא כדי לעורר הלבבות ולעסוק בתשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשנו עתה עד שגרם להם ולנו אותן צרות, ושזכרון הדברים הללו נשוב בתשובה (משנ"ב ס"ק א-ב).
- ב. י"ז בתמוז אסור באכילה ושתייה ומותר ברחיצה [אפילו בחמים] [וכ"י קס נקט החוס', כה"ח ס"ק יב], סיכה, נעילת נעלי עור ואישות (ש"ע ס"א-ב, חז"ע ארבע תעניות עמ' כא).
- ג. הכל (בנים מגיל 13, בנות מגיל 12) חייבים להתענות בתענית זו ואסור לפרוץ גדר (ש"ע סי' תקנ ס"א וכו'ה"ל קס) ואף אם הצום מפריע בעבודה או ללימוד חייבים לצום (תורת מועדים סי' א ס"ג) וכן אבי הבן והכהן של "פדיון הבן" חייבים להתענות (קס סי' ב ס"ה-ז). חתן וכלה בתוך 7 לחופה ובעלי הברית (סנדק, מוהל, אבי הבן) חייבים לצום (חז"ע ארבע תעניות עמ' מז).
- ד. **אלו פטורים מהצום:** [אוכלים כרגיל אך ללא ממתקים ותפנוקים]: קטנים [פחות מגיל מצוות], חולה שאין בו סכנה [או נפל למשכב], זקן תשוש כח שיש לו צער גדול מהתענית [והרופא אומר שייזיק לו אע"פ שאין סכנה] מעוברות [מחודש שלישי ומעלה או קודם אם סובלת ממחוסים, הקאות וחולשה] אשה שילדה או הפילה בתוך 30 יום, מניקות בפועל אבל אם הפסיקו להניק [או מפלת] והן בתוך 24 חודשים ללידה חייבות לצום אלא אם כן מרגישות חולשה וצער להמשיך תעניתן, אזי די להן בתענית שעות כפי יכולתן (חז"ע עמ' נז-ס).
- ה. חיוב התענית הוא מזמן עלות השחר עד צאת הכוכבים (ש"ע סי' תקסב ס"א), מכל מקום הישן [אפילו שלא על מיטתו] (משנ"ב קס) שנת קבע בליל התענית הרי כבר אז מתחיל להתענות, אלא אם כן התנה קודם שהלך לישון שבדעתו לקום קודם עמוד השחר ולאכול, שאז מותר לו לאכול ולשתות עד עמוד השחר (ש"ע סי' תקס"ד ס"א) אבל אם ישן בתחילת הלילה במשך כמה שעות ועדיין לא אכל ארוחת ערב, והתעורר מותר לו לאכול ארוחת ערב אף שלא עשה תנאי, שמסתבר שלא קיבל עליו את התענית עד שיאכל ארוחת ערב (חז"ע עמ' יב).
- ו. אם התחיל לאכול בתוך חצי שעה לפני עמוד השחר (עמוד השחר = 4:09) אין לאכול סעודת קבע, אלא פחות מכביצה (= 54 גר') לחם או מזונות, ושאר מאכלים מותר אפילו יותר (ש"ע סי' פט משנ"ב ס"ק כז, הלכה ברורה לגר"ד יוסף ח"ה סי' פט ס"כח).
- ז. מי ששכח ובירך ביום התענית על דבר מאכל או משקה יטעם ממנו משהו כדי שיהנה גרונו, שלא תהיה ברכתו ברכה לבטלה (יצי"א ח"ב חיו"ד סי' ה' ס"ק ו). (חז"ע עמ' כז-כח, ילקו"י ארבע תעניות סי' תקנ ס"מא).
- ח. במקום צורך מותר לשטוף פיו בפחות מרביעית מים בבת אחת [רבע כוס] ביום התענית בבוקר, ואף עם מברשת ומשחת שיניים מותר ובלבד שיכופף ראשו שלא יבלע מהמים (קס).
- ט. יש להקל לבעלי מסעדות וקיוסקים לספק מצרכי מזון לאוכלים ושותים ביום התענית, מ"מ נכון שיתלו שלט גדול במסעדה במקום בולט "היום יום צום" (חז"ע עמ' לז ס"טז).
- י. אדם בריא שמתענה אך עליו ליטול כדורים או תרופות נגד מיחושיו ראש וכו', מותר לו לבולעם בלי מים כל שאין בהם טעם ערב לחיך, אבל אם החיך נהנה מהם אין להתיר, ואם אי אפשר לו לבלוע את הגלולה בלי מים, מותר לו לבולעה עם מעט מים (חז"ע עמ' ל ס"יד, ילקו"י סי' תקנ ס"מה).
- יא. מי שאינו מתענה [וה"ה שיועד שלא יסיים את הצום] (תורת מועדים עמ' קו) לא יהיה שליח ציבור ולא יעלה לתורה לקריאת פרשת "ויחל" ביום הצום, ואם הוא כהן יחיד יצא מביה"כ ויקראו לתורה ישראל שמתענה במקומו, וה"ה ללוי או לישראל אפילו קראו לו ואינו מתענה ירד ויעלו מתענה אחר במקומו, ולא ישא כפיו במנחה, (ש"ע סי' תקסו ס"ה-ו כה"ח ס"ק עז וילקו"י).
- יב. לכתחילה יש להעלות כהנים לדוכן במנחה רק בתוך חצי שעה לשקיעה [שקיעה=7:52] ולפני כן לא יעלו, אבל אם עלו לא ירדו (כ"ח א' פ' תא"ה ס"כג) אבל לפני פלג מנחה (6:39) אין לעלות כהנים כלל ויש למחות בנוהגים כן (הליכות עולם ח"א עמ' רכב).
- יג. אם אין ששה מתענים באותו היום [שמתכוונים לצום עד הסוף, ושאר המשלימים לעשרה מוכרחים לאכול (אנוסים כגון: חולים) שאל"כ אינם מצטרפים] לא יאמר הש"צ את 'עננו' כברכה בפני עצמה (אלא ב"שומע תפילה" ככל יחיד) וכן לא יוציאו ס"ת לקריאת "ויחל" (ש"ע יח"ד ח"א סי' עט, חז"ע עמ' פ ס"ו).
- יד. נוהגים לתת צדקה לעני במנחה של יום התענית (כדי שיהיה לו כסף לאוכל לשבור הצום) (חז"ע עמ' מז).
- טו. ישמור עצמו מכעס כל השנה ובפרט ביום התענית (כה"ח סי' תקמט ס"ק יא).

מנין פועלים באשדוד בימים א-ה בשעה 5:00 בבוקר בב"כ מגן יוסף - שד' ראשון לציון 8 אזור ט
מבקשים לחזק את המניין

הלכות ימי בין המצרים

א. ימי "בין המצרים" הם הימים שמיז בתמוז ועד ט באב, שמתקופה זו התחילו הצרות עד ל-ט באב שאז נחרב בית המקדש, לכן נוהגים קצת דיני אבלות בימים אלו (תורת המועדים סי' ה ס"א).

ב. מנהג כשר לשבת באבלות כל יום בתקופה זו לאחר חצות יום ולבכות על חורבן בית המקדש, ויאמר את תיקון רחל (כה"ח סי' תקנ"א ס"ק רכב) [בנוסף לתיקון חצות שאומרים בלילה (ס"ק רכ"א)]. אבל בר"ח אב ובתשעה באב ובכל יום שאין אומרים בו תחנון אין אומרים תיקון חצות בצהריים (כה"ח ס"ק רכג). [בערב תשעה באב אחר חצות יום אין אומרים תיקון חצות (אור לליון ח"ג סי' כה ס"ו)].

ג. אין לשמוע שירים מלווים בכלי נגינה, אפילו דרך הרדיו או דרך הטיפ בתקופה זו ויש להחמיר בזה גם לקטנים שהגיעו לחינוך. מ"מ שירה בפה דרך הודאה להשי"ת בלי כלי נגינה מותרת, אבל בשמחה של מצוה [סיום מסכת, סעודת ברית מילה, סעודת חתן וכלה, בר מצוה (בזמנה), פדיון הבן (שבזמנו)] מותר לשמוע שירים המלווים בכלי נגינה (אבל בסעודת ברית יצחק מותר רק שירה בפה) (ש"ת יח"ד ח"י סי' לז, תורת מועדים ס"ב).

ד. במקום הפסד מותר להמשיך שיעורי נגינה (פסקי תשובות סי' תקנ"א סי"ד) אבל חזרות בבית אסור (פסקי תשובות ס"א). ומורה לנגינה שיהיה לו הפסד ממון אם יפסיק מללמד לנגן מותר לו להמשיך ללמד לנגן. קייטנה של ילדים שמשמיעים בה מוזיקה וכלי נגינה ובלעדי זה קשה לנהל את פעולותיה יש להקל להם לשמוע (חז"ע ע"מ קנ"ו). וכן שיעור התעמלות שלשם זירוז תנועות הגוף משמיעים להם שירים קצביים יש מקום להתיר להם וישתדלו לכוון שלא להינות מהמוזיקה (ארכע תעניות דהלכה ואגדה לגר"ד ש"ס נקי עמ' 91-92). לכל הנ"ל הותר עד שבוע שחל בו תשעה באב וטוב להחמיר מר"ח (חז"ע ע"מ קנ"ו).

ה. אסור לעשות ריקודים אפילו בלי כלי נגינה [אבל ריקודים מעורבים אסורים כל השנה (סס ס"ג) .
ו. נוהגים להיזהר שלא לברך "שהחיינו" על פרי חדש או בגד חדש בימי בין המצרים (ש"ע סי' תקנ"א
ס"ז) [מפני שהם ימי אבל וצער לעם ישראל ואין ראוי לברך "שהחיינו" בשעה שהזמן אינו מתאים
לשמחה] (ולקו"י ח"ג עמ' תרי"ח) אבל בשבתות שביניהם מותר (משנ"ב ס"ק ל"ח) ובפרט לצורך כבוד שבת (ש"ע
יח"ד ח"א סי' ל"ז). אולם לאחר ראש חודש אב אין ללבוש בגדים חדשים אף בשבת, אבל על פרי חדש
מותר לברך "שהחיינו" בשבת זו (סס). ובגדים חדשים שאינם צריכים ברכת "שהחיינו" מותר לקנות
וללבוש [כשהם חדשים] עד ר"ח אב (משנ"ב ס"ק מה).

ז. על פדיון הבן (שׁו״ע סי' תקנ"א ס"ז) ועל ברית מילה מברך "שהחיינו" בימים אלו (כה"ח ס"ק רטז) ולא יחמיץ את הברכה (שׁו״ע סס).

ח. מי ששכח בימי בין המצרים שפרי זה חדש הוא, וטעה ובירך עליו בימות החול ברכת הנהנין ולפני שטעם נזכר שהוא פרי חדש יברך "שהחיינו" ויאכל מהפרי כיון שכבר מחוייב לאוכלו (ולקו"י ח"ה עמ' תקנו ס"ט).

ט. חולה שפרי חדש פותח את תאבונו, מותר לו לברך "שהחיינו" על פרי חדש בימים אלה (משנ"כ ס"ק 57) וכן קטן שאינו מבחין בין ימים אלו לשאר ימות השנה ומתאוה לפרי חדש, מותר לתת לו פרי חדש ולברך "שהחיינו" (כה"ח ס"ק ריב, ולקו"י ח"ג עמ' תריח). וכן אשה מעוברת שמתאוה לפרי חדש יכולה לברך עליו שהחיינו (חזו"ע עמ' קלח) (ולקו"י ח"ה עמ' תקנז ס"ג).

י. מי שטעה ואכל פרי חדש בבין המצרים בלי ברכת "שהחיינו", לא יאכל עוד ממנו, ולאחר תשעה באב יברך על פרי חדש אחר או בגד חדש ברכת "שהחיינו", ויכווין לפטור גם את אותו פרי (סס).

יא. צריך להיזהר בימי בין המצרים שלא ללכת יחידי משעה רביעית ביום [היינו מתחילתה (חז"ע עמ' קטו-קכז)] (8:26) עד שעה תשיעית ביום [היינו עד סופה (חז"ע סס)] (16:19) מפני המזיקים. (ש"ע סי' קטו-קכז)

תקנא ס"יה). [וטוב להיזהר בזה מ-א' בתמוז] (חז"ע עמ' קכו). ודווקא כשהוא מחוץ לעיר אבל בעיר אין חשש (חז"ע עמ' קכו) בהערות וכן הביאו הרב אופיר מלכה בספרו) וכן יש להיזהר שלא ללכת בזמנים אלו בין חמה לצל [בגבול של חיבור החמה לצל]. (כה"ח ס"ק רל, משנ"ב ס"ק קא) וההורים לא יכו את ילדיהם (כה"ח ס"ק רל) והמורים את תלמידיהם (ש"ע סס) בשעות אלו (חז"ע סס).

יב. אף על פי שאין איסור ללכת לים או בריכה בימים אלו, מכל מקום יזהר מכל דבר מסוכן ובפרט רחצה בים, ולא ילך למקום עמוק, או מקום שיש חשש למערבולות וכדו' וכן נכון להיזהר שללא לשוט ולטייל במקומות שיש חשש סכנה (ילקו"י ארבע תעניות סי' תקנ"א ס"ז).

יג. חולה שהוצרך לניתוח בין ר"ח אב לתשעה באב (9 ימים) עדיף להקדימו קודם ר"ח אב או לאחר אחרית תשעה באב (חזו"ע עמ' קכח בשם הרב מלוצקאוויטש).

יד. לעניין נישואין: **אֲשַׁכְּנִזֶּם**- נוהגים שלא להתחתן בימים אלו (הרמ"ח סי' תקנ"א ס"ב). **הספרדים**- מותרים להתחתן, ואסורים מראש חודש אב (עיין שו"ע סי' תקנ"א ס"ב, חזו"ע עמ' קמ).

טו. לעניין גילוח ותספורת: **אשכנזים**– נוהגים שלא להסתפר ולא להתגלח בימים אלו (הרמ"א סי' תקנ"א ס"ד). **הספרדים**– מתירים, יש הנוהגים לאסור מר"ח אב ויש יותר מאוחר (הליכות עולם ח"ב עמ' קמג).